

Energievisie gemeente Bergen

1. Inleiding

Wereldwijd staan we voor de opgave om over te gaan naar een duurzame energiehuishouding. De Rijksoverheid wil in 2050 geen uitstoot van broeikasgassen, zoals CO₂. In het Energieakkoord staat hoe de overheid zorgt dat de hoeveelheid duurzame energie in Nederland 16% is in 2023. Hierover heeft het kabinet afspraken gemaakt met 40 partijen, waaronder werkgevers, vakbonden en milieuorganisaties. In de Energieagenda van Nederland staan de afspraken tot 2050. Nederland staat onder andere voor de opgave om voor 2024 alle daken asbestvrij te maken. De provincie Limburg koppelt deze opgave aan de overgang naar een energieneutrale provincie. Zij zet in op energiebesparing, energie opwekken en uitwisselen, kleinschalige energieopslag, een netwerk voor duurzame energie en warmte. De provincie richt zich daarbij op de energiebronnen zon, wind en warmte.

We hebben met behulp van provincie Limburg in beeld gebracht hoeveel energie (gas, elektriciteit en brandstof) wordt verbruikt door inwoners, bedrijven en door ons zelf. We weten hierdoor wat we moeten doen om energieneutraal te worden. De uitdaging is groot maar die kunnen wij als Gemeente Bergen aan!

We gaan uit van besparing én het opwekken van duurzame energie, zo werken we toe naar een zelfvoorzienend Bergen met, voor en door onze inwoners.

In november 2016 heeft de gemeenteraad besloten om budget ter beschikking te stellen voor energiebeleid. In de tussentijd zijn diverse zaken opgepakt, echter een duidelijk omliggende visie ontbrak. Daarom is nu deze energievisie opgesteld, deze dient als input om te bepalen wat nodig is om de ambitie van de gemeenteraad om energieneutraal te zijn in uiterlijk 2040 te kunnen behalen.

Bij het opstellen van de visie is rekening gehouden met de karakteristieken van de Gemeente Bergen. Zoals het landelijke en natuurrijke karakter van de gemeente, de grote diversiteit daarin en de toeristische functie daarvan. Het behoud daarvan is van groot belang bij het mogelijk maken van ruimtelijke ontwikkelingen voor bijvoorbeeld duurzame energie.

Daarnaast geeft de visie juist voedingsbodem aan (het vergroten van) de betrokkenheid van de inwoners en versterken van de plaatselijke economie, want de ambitie energieneutraal kan de Gemeente niet alleen realiseren.

Niveau	Energietransitie doel in 2020	Energietransitie doel in 2030	Energietransitie ambitie lange termijn
Nationaal SER Energieakkoord	Duurzame energie 14% in 2020 16% duurzame energie in 2023 1,5% energiebesparing per jaar		Klimaatneutraal in 2050
Provinciaal	Duurzame energie ten minste 14% in 2020 Ten minste 16% duurzame energie in 2023 Ten minste 1,5% energiebesparing per jaar		Energieneutraal in 2050
Regionaal (Regionale energievisie Noord Limburg)	Duurzame energie 14% in 2020 1,5% energiebesparing per jaar	Duurzame energie 30% in 2030 35% bespaard	Energieneutraal in 2050

Schematische weergave relatie energiedoelstellingen overheid

2. WAAROM de Energievisie?

Op dit moment voert de Gemeente Bergen een ad hoc beleid op het gebied van duurzame energie. Dit betekent dat de gemeente tot nog toe een beperkte rol heeft gepakt en dat er niet voldoende concrete doelen voorhanden waren. Vanuit de hogere overheden zijn diverse doelen gesteld waaraan wij als gemeente mede aan de lat staan, maar waar staan wij als Bergen voor? Wat willen we bereiken? De energievisie laat zien op welke wijze de Gemeente Bergen haar ambities wil realiseren. Waarom gaan we voor energieneutraal?

2.1 Het (inter)nationale speelveld

Klimaatverandering leidt op alle schaalniveaus, van mondiaal tot lokaal, tot veranderende gedachten over energiegebruik en energieopwekking. Fossiele brandstoffen zijn eindig en moeten op (korte) termijn worden vervangen door duurzame bronnen. Dit vraagt om een energietransitie. Om dit te realiseren

zijn er akkoorden gesloten die ambities weergeven. Op de nationale klimaatop van 26 oktober 2016 in Rotterdam is benadrukt dat er weliswaar al veel gebeurt in Nederland op klimaatgebied, maar dat er ook nog heel veel moet gebeuren. Gemeenten staan mede aan de lat om de ambitie te vervullen. Limburg koppelt de opgave om in 2024 alle daken asbestvrij te maken aan de overgang naar een energieneutrale provincie.

Dat deze ambitie bijdraagt aan economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in Limburg, is evident. De Provincie richt zich op de energiebronnen zon, wind en warmte.

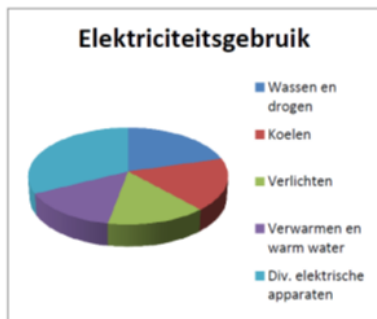
De centrale vraag waarom we over moeten en willen gaan op duurzame energie is hiermee nog niet beantwoord:

Gezondheid

Duurzame energie maakt ons gezonder. Er worden minder schadelijke stoffen uitgestoten, er is minder smog en als we minder gebruik maken van vervoersmiddelen die energie vragen dan bewegen we meer.

Klimaatverandering

Door over te gaan op een duurzame energiehuishouding willen we het tempo van de klimaatverandering vertragen.

Wat kun je doen met 1 kWh oftewel voor 23 cent?
(consumententarief)

10 minuten elektrisch koken		3 uur plasma TV
20 minuten drogen		30 uur LED TV
30 minuten frituren		10 uur 100W gloeilamp
6 km auto rijden (3 kWh = 1 liter benzine)		65 uur 15W LED lamp
30 minuten elektrisch bij verwarmen		2 dagen vijverpomp
1 x wassen op 40 graden		C label koelkast 6 uur
30 minuten stofzuigen		A label koelkast 12 uur
30 minuten waterkoken		10 uur tropisch aquarium

Rekenvoorbeeld besparing energiekosten en stijging besteedbaar inkomen:

Een Nederlands huishouden verbruikt gemiddeld 1.500 m³ gas en 3.300 kWh elektriciteit per jaar. Dat geeft een gemiddelde energierekening van 1.735 euro per jaar (prijsspeil 2016). Hiervan zijn 95 euro vaste kosten (meterhuur en transportkosten minus de heffingskorting).

Grof gerekend levert een energiebesparing van 20% dan € 328,- per jaar per huishouden op.

(€ 1735 - € 95 = € 1640 x 20%)

Bron website Milieucentraal

Onafhankelijk

Door over te gaan op een duurzame energiehuishouding maken we onszelf energie-onafhankelijk.

Kijkende naar de situatie in Bergen is de gedachte "laten we het voor onszelf (en wellicht omringende gemeenten) goed regelen." Goed regelen op het gebied van voldoende energie voor Bergen, werkgelegenheid, sociale cohesie en schitterende natuurwaarden.

2.2 Onze ambitie

De afgelopen jaren heeft de Gemeente Bergen op diverse manieren gewerkt aan het begrip duurzaamheid en zijn er ook diverse zaken opgepakt. Tijdens een werksessie voor raads- en commissieleden op 28 maart 2017 in het kader van de omgevingsvisie is er gesproken over de koers en ambitie voor onze gemeente. Tijdens deze bijeenkomst is de volgende ambitie geformuleerd:

"In 2040 is de Gemeente Bergen energieneutraal¹. Als het sneller kan, dan doen we dat. Uitgangspunt is dat de inzet van nieuwe energiebronnen haalbaar en betaalbaar moet zijn. De gemeente neemt daarin een actieve rol op zich (stimuleert, faciliteert en activeert) en geeft het goede voorbeeld."

Deze ambitie behoeft uitwerking: hoe gaan we dat samen met onze bedrijven en inwoners doen?

Het bepalen van een nullijn (startsituatie) is zodoende van essentieel belang. Om in 2040 als gemeente energieneutraal te worden is nog een lange weg te gaan. Er is door middel van beleid, financiering en het initiëren en coördineren van projecten voor de gemeente tot 2040 een stimulerende voorbeeldrol weggelegd. Daarnaast zal de gemeente projecten initiëren en eventueel trekken. Hiervoor kan de gemeente overgaan tot het opzetten van bijvoorbeeld een ontwikkelbedrijf, projectbureau of een revulverend fonds, waardoor de ontwikkeling van duurzame energieprojecten verder gestimuleerd kan worden.

2.3 Laten we het goed voor onszelf regelen

De energieprijzen hebben de afgelopen tijd een gestage stijging laten zien. Het is daarnaast niet onmogelijk, maar ook niet zeer waarschijnlijk, dat Nederland binnen enkele decennia te maken krijgt met problemen in de voorzieningszekerheid van energie. In de grafieken op naastgelegen bladzijde is te zien waar een gemiddeld huishouden op jaarbasis zijn energie voor gebruikt (zowel gas als elektrisch). Bron TU Delft.

Energiebesparende en duurzame technieken doorlopen, net als alle andere technieken en innovaties, hun 'leercurves', en worden geleidelijk goedkoper, naarmate ze als product meer volgroeid raken en grootschaliger worden toegepast. De stijging van de energieprijzen maakt dat de rentabiliteit van investeringen in energiebesparing en duurzame energie vergroot wordt (de terugverdientijd wordt korter).

Hernieuwbare energie is in principe niet schadelijk voor het milieu en zal er altijd zijn doordat het met natuurlijke elementen zoals zon, wind en water wordt opgewekt.

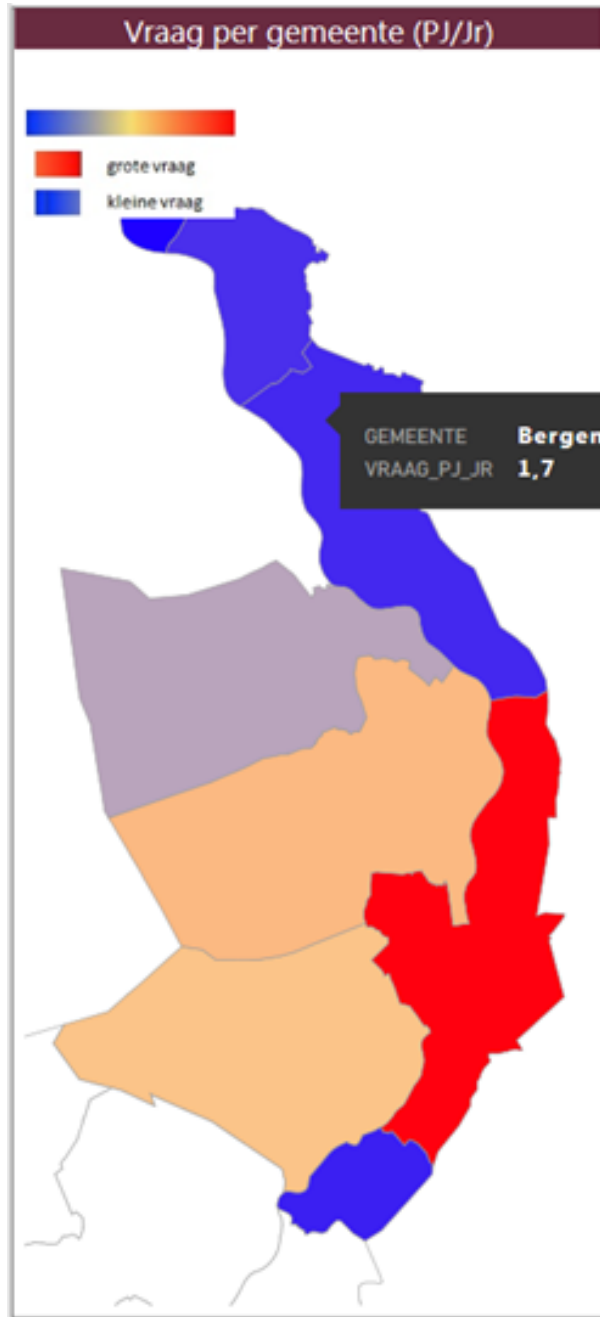
We hebben als gemeente Bergen de luxe dat we voldoende ruimte hebben om zelfvoorzienend te kunnen worden. We hoeven daar niet afhankelijk voor te zijn van anderen. Ander bijkomend voordeel is dat het besteedbaar inkomen fors kan stijgen als inwoners investeren in een energieneutraal huis en/of goedkopere energie.

De overgang naar duurzame energie willen we altijd zodanig realiseren dat het de leefbaarheid en de vormgeving van een wijk of gebied verbetert. Op alle fronten van de energietransitie moet er voordeel behaald worden voor onze inwoners, ondernemers en de natuurwaarden van onze gemeente. Bijvoorbeeld door het realiseren van groen en wandelpaden in combinatie met duurzame energieprojecten. Energie kan bijdragen aan onze ruimtelijke identiteit en kwaliteit.

Als we de duurzame opwek voor onszelf regelen dan kunnen we zelf ook profiteren van de winst/lusten, bijvoorbeeld in de vorm van rendement voor de investeerders, eigen duurzame energie, opbrengsten

1) Energieneutraal Definitie: De energiebehoefte binnen Bergen is evenveel als de totale hoeveelheid binnen de gemeente opgewekte hernieuwbare energie. Bij energieneutraliteit is Bergen niet afhankelijk van buiten de gemeente opgewekte duurzame energie.

voor de lokale gemeenschap (bijvoorbeeld leefbaarheidsprojecten, isolatie woningen, elektrische deelauto's, beter openbaar vervoer, verlagen energielasten sportverenigingen, maatregelen voor mensen met een smalle beurs).

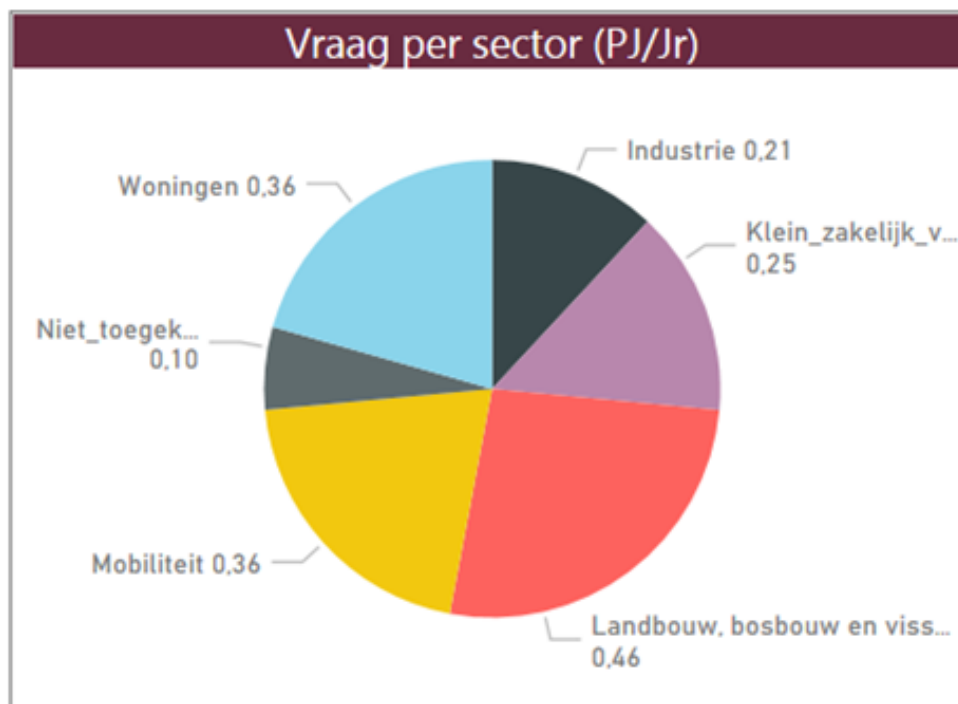

Gegevens Energiedashboard Limburg 2012

2.4 Energiehuishouding Bergen

Wat is het energieverbruik in de gemeente Bergen? Volgens de gegevens van de provincie Limburg (peiljaar 2012) is het energieverbruik 1,74 PJ per jaar.

De top 3 verbruikers zijn: Landbouw: 0,46 PJ (= 26,4%), Woningen: 0,36 PJ (= 20,7%) en Mobiliteit: 0,36 PJ (= 20,7%).

De Gemeente Bergen produceert ook zelf energie. Dit is voor het grootste deel duurzame energie. Biomassa is veruit de grootste duurzame energiebron in de Gemeente Bergen. Dat komt door de toepassing van houtkachels in woningen maar ook door twee bedrijven die zich toeleggen op de verwerking van biomassa binnen onze gemeente. Ondanks de groei van zonne-energie in de laatste jaren is het aandeel zonnepanelen in onze gemeente nog gering. In 2015 lagen op 354 adressen in onze gemeente zonnepanelen (zie de tabel hieronder), dat is op 6,41% van alle adressen. Gezamenlijk wekten zij omgerekend ongeveer 0,000004 PJ op.

Woongebied	Aantal adressen met zonnepanelen	Totaal opgewekt vermogen zonnepanelen (kWp)
Afferden buitengebied	1	64,78
Afferden kern	24	169,03
Nieuw Bergen buitengebied	7	109,61
Nieuw Bergen kern	14	301,55
Aijen buitengebied	4	5,96
Aijen kern	39	31,05
Well buitengebied	5	68,3
Well west	12	19,38
Wellerlooi buitengebied	63	260,7
Wellerlooi kern	112	78,7
Siebegewald buitengebied	4	114,82
Siebegewald kern	69	90
TOTAAL	354	1313,88

Bron: Buurtfacts (cijfers 2015)

2.5 Wat levert het op?

De overgang op duurzame energie vergt verandering. Verschillende opwekinstallaties zullen gaan verrijzen in onze omgeving. Deze initiatieven zullen zo goed als mogelijk ruimtelijk ingepast worden en mogen niet ten koste gaan van de natuurwaarden binnen onze gemeente. Voor zowel het opzetten van duurzame opwekkingsbronnen als het stevig inzetten op energiebesparing, is een grote maatschappelijke investering nodig. Maar de komst van duurzame opwek initiatieven en het inzetten op energiebesparing brengt ook veel kansen met zich mee voor verschillende sectoren:

Werkgelegenheid en besteedbaar inkomen

Consumenten vragen steeds vaker om duurzaam en groen, dus steeds meer bedrijven zullen hierop overgaan. Het geeft een goed imago. Nieuwe bedrijven uit de groene sector worden aangetrokken. Om alle benodigde besparing en hernieuwbare opwekinstallaties te realiseren zijn bedrijven nodig die dit uitvoeren. Dit levert extra lokale/regionale werkgelegenheid op. Geld blijft in Bergen en de regio en het besteedbaar inkomen stijgt.

Milieu & gezondheid

Door in te zetten op duurzame energie en energiebesparing zorgen we voor minder milieubelasting, minder smog en een gezondere leefomgeving voor onszelf en voor onze kinderen in de toekomst. Door wandelen, gebruik van de fiets en openbaar vervoer te stimuleren in plaats van het gebruik van een auto leven we ook gezonder.

Eigen regie

We zijn niet meer afhankelijk van externe leveranciers. Duurzame energiebronnen zijn voor iedereen toegankelijk.

Geen of lage energierekening en meer comfort

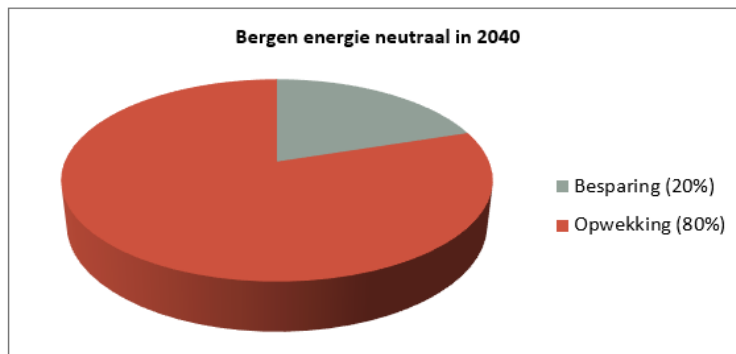
Wanneer inwoners en bedrijven investeren in een energieneutrale of –arme woning of bedrijfspand, hebben zij geen of bijna geen energiekosten meer. Door slim om te gaan met verwarming en elektrische apparaten door bijvoorbeeld over te gaan op zuinigere apparaten kan er flink bespaard worden. Dit geld kan dan voor andere doeleinden ingezet worden. Energiebesparing levert daarnaast door goede isolatie ook meer comfort op.

3. HOE de weg naar de toekomst bewandelen?

De ambitie is om energieneutraal te worden door alle benodigde energie duurzaam op te wekken. Het uitgangspunt is dat het haalbaar en betaalbaar moet zijn. Daarnaast moeten de initiatieven die tot de energietransitie leiden ook een sociaal-maatschappelijke meerwaarde hebben voor de inwoners van de Gemeente Bergen.

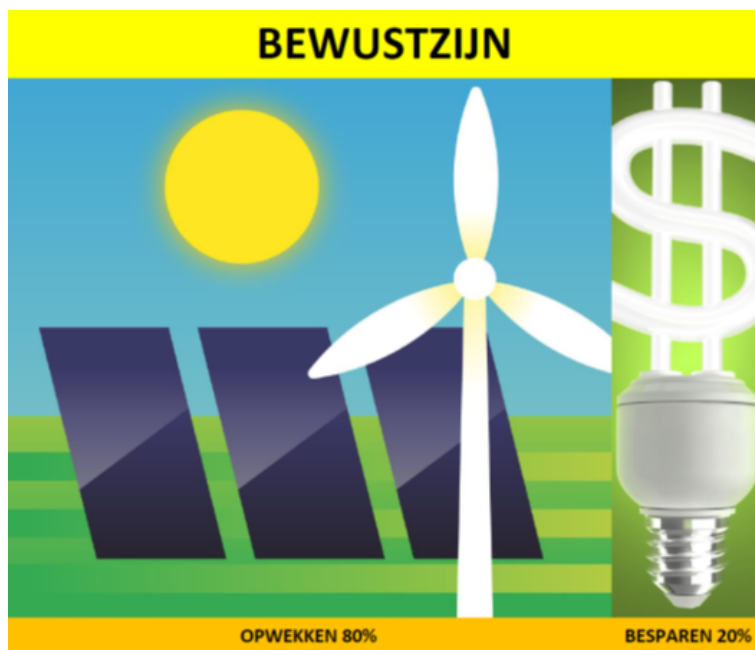
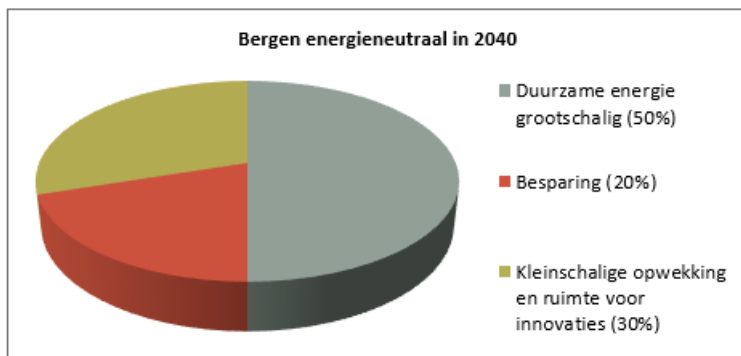
Referentiecijfers geven weer dat een besparingsdoelstelling van ongeveer 20% realistisch is. De overige 80% van de energievraag zal opgewekt moeten worden.

Om in 2040 energieneutraliteit te bereiken zijn omvangrijke ingrepen nodig die structurele veranderingen tot gevolg hebben. De gemeente zoekt hierin een goede balans tussen verschillende factoren, zoals energiebesparing, participatie door burgers, bedrijven en gemeenten, kleinschalige energieopwekking en - opslag én het zoeken naar concentratiegebieden voor de ontwikkeling van grootschalige duurzame energieprojecten.

3.1 Potentie

Volgens provincie Limburg kan de gemeente Bergen in potentie 1,9 PJ per jaar aan energie produceren (zie bijlage 1). De potentie van hernieuwbare energiebronnen, zoals biomassateelt, geothermie, zonne-energie en windenergie is middels een interne studie in beeld gebracht onder andere door het uitvoeren van een kansenverkenning voor biomassa en een quickscan naar de haalbaarheid van een postcode-roosproject met zonnedaken. Het resultaat van deze verkenningen geeft een verdeling van 20% besparing, 50% opwekken met lokale duurzame bronnen en 30% kleinschalige opwekking en innovaties (ruimte voor nieuwe technieken etc in de periode tot 2040). De potentie voor geothermie lijkt in onze gemeente met de huidige technieken beperkt in relatie tot de omvang van de investering en de bijbehorende risico's.

3.2 Onze koers/strategie

Om energieneutraal te worden moeten we zowel energie besparen als opwekken. De mogelijkheden voor besparen en opwekken worden parallel opgepakt, beide sporen zijn noodzakelijk om de ambitie om uiterlijk in 2040 energieneutraal te worden te halen.

We zijn al op weg!

Vanaf 2013 heeft de gemeenteraad reeds budget beschikbaar gesteld voor duurzaamheids- en energieprojecten. In 2016 en 2017 zijn een drietal werkateliers georganiseerd over duurzame energie. Samen met de regio is er een Energievisie POL Noord-Limburg opgesteld en is er een kansenkaartsessie geweest in samenwerking met de provincie over de potentie van grootschalige opwekking van duurzame energie. De gemeenteraad heeft op 19 juli 2016 het windmolenbeleid vastgesteld. Als gemeente hebben we deelgenomen aan de Regionale Energie Alliantie (REA) voor het verduurzamen van bestaande woningen en de website www.bespaarenergieinlimburg.nl.

Vanuit de RUD Limburg Noord zijn energie-ambassadeurs aangesteld en worden toezichthouders opgeleid. Daarnaast heeft de RUD in 2016 een project uitgevoerd bij zorginstellingen. Daar bleek dat met relatief goedkope maatregelen gemiddeld 20% energie bespaard kon worden. In 2017 is dit project doorgezet naar onderwijs en kantoorgebouwen.

Gemeente Bergen neemt ook deel aan de Greendeal laadinfra Brabant en Limburg. Dit houdt in dat er extra laadpalen worden geplaatst voor elektrische auto's.

Bij de herinrichting van de Oranjebuurt in Afferden is uitdrukkelijk het thema duurzaamheid en duurzame energie meegenomen in de consultatiebijeenkomsten in de buurt.

Opwekken 80%

Wij hanteren de volgende volgorde bij de ontwikkeling van duurzame energie:

1. Doe alles wat mogelijk is lokaal decentraal, denk aan zonnecellen op daken;

2. Vul dit aan voor zover noodzakelijk en mogelijk met lokaal grootschalige initiatieven, denk aan zonnevelden, windenergie, gebiedsontwikkeling van energielandschappen;
3. Benut biomassa reststromen uit land en bos lokaal voor warmte en elektriciteit;
4. Wat niet binnen de gemeente mogelijk is, wordt aangevuld met regioprojecten;
5. Tot slot wordt het restant als dat noodzakelijk is ingevuld met import (bijvoorbeeld wind op zee).

Onze ambitie is om met de stappen 1 tot en met 3 in onze energiebehoefte te kunnen voorzien zodat we eventueel zelfs de stappen 4 en 5 (gedeeltelijk) in kunnen vullen voor de regio.

Uit paragraaf 2.4 bleek dat in 2015 op 6,4% adressen zonnepanelen geplaatst waren en dat deze ongeveer 0,000004 PJ produceerden. Stel dat op 75% van de adressen zonnepanelen geplaatst kunnen worden dan zou dat volgens dezelfde gegevens ongeveer 0,00004 PJ per jaar opleveren. Dat is lang niet de 1,4 PJ aan duurzame energie opwekken die we nodig hebben om energieneutraal te worden. Besparen en lokaal opwekken op bijvoorbeeld daken is dus onvoldoende om energieneutraal te worden. Stap 2 en 3 moeten ook genomen worden. De gemeente wil daarin een regierol nemen zodat we maximaal rendement voor onze gemeenschap kunnen genereren.

De realisatie van grootschalige energie wordt ook als een kans gezien om het landschap een impuls te geven. Daarom geldt als randvoorwaarde voor de realisatie van een energielandschap het volgende:

Als een energielandschap door gebiedsontwikkeling vrijliggend in het landschap van Bergen wordt gerealiseerd, moet er een blijvende impuls aan het gebied worden gegeven op het vlak van natuur, leefomgeving, recreatie, leefbaarheid, landbouw, kennisontwikkeling en economie. Daarnaast geldt als randvoorwaarde dat een energielandschap geen afbreuk doet aan aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische waarden en aan aanwezige natuurwaarden. Voor de aanleg van een energielandschap vindt in elk geval geen grootschalige bomenkap plaats.

Besparen 20%

Energiebesparing in de bebouwde omgeving bestaat uit besparing op aardgas- en op elektriciteitsverbruik. Samen zullen deze besparingen tot resultaat moeten hebben dat het energieverbruik met 20% wordt gereduceerd. In de praktijk zal dit echter betekenen dat er een groter aandeel op het gas (en een iets kleiner aandeel elektriciteit wordt bespaard. Dit komt doordat besparingen op gas relatief eenvoudiger zijn te realiseren. Door middel van zonneboilers en isolatie kunnen grote stappen worden gezet, terwijl het vervangen van elektrische apparaten door zuiniger varianten vaak een veel grotere impact heeft en afhankelijk is van natuurlijke vervangingsmomenten.

Om duurzame maatregelen uitgevoerd te krijgen is het van belang dat installateurs deze technieken in Bergen (gaan) aanbieden. De installatiebranche is tamelijk conservatief als het gaat om het toepassen van nieuwe technologieën. Daarnaast is er vanuit de consumenten doorgaans geen specifieke vraag naar deze technologie omdat zij zich laten adviseren door diezelfde installatiebranche. Om nieuwe technieken naar Bergen te krijgen kan de gemeente een aantal maatregelen nemen. Enerzijds kan ze de inwoners en bedrijven bewust maken van nieuwe technieken (en deze eventueel subsidiëren) om een lokale vraag te laten ontstaan. Daarnaast kan ze lokale ondernemers stimuleren nieuwe technologieën aan te bieden via voorlichting en kennisuitwisseling.

Verplichtingen

De Rijksoverheid heeft diverse verplichtingen opgelegd aan bedrijven om zo energie te besparen. Zo zijn onder andere grote bedrijven en organisaties verplicht om een energiebesparingsplan te maken en zijn kantoren verplicht in 2023 minimaal energielabel C te behalen.

Prestatieafspraken

Met Destion hebben we in de afgelopen jaren al prestatieafspraken gemaakt over het uitvoeren van besparings- en renovatieplannen van de huurwoningen en dat zullen we blijven doen.

Beleid/regelgeving

Als gemeente onderzoeken we of we middels beleid en regelgeving kunnen sturen op het thema duurzame energie en besparen. Wellicht door bij vergunningaanvragen strengere eisen te stellen en het opstellen van beleid zodat huishoudens met een laag inkomen ook kunnen investeren in duurzame energie.

Stimuleren

Als gemeente willen we de gemeenschap stimuleren om het energieverbruik te beperken door bijvoorbeeld te stimuleren dat, woningeigenaren hun huizen (nog beter) isoleren, inwoners investeren in energiezuinige apparaten en verlichtingsarmaturen en gebruik maken van duurzaam vervoer: zuinige autos's, fiets, openbaar vervoer.

Bewustzijn en communicatie

Centraal staat het begrip bewustzijn.

Ondanks een groeiend bewustzijn verbruiken huishoudens nog steeds veel stroom en gas. Een deel daarvan kan eenvoudig worden bespaard, zonder aan comfort in te boeten. Integendeel: moderne technologieën verhogen het welzijn binnen de eigen vier muren. En als daarbij nog energie kan worden bespaard – des te beter.

De centrale boodschap is; iedereen kan energie besparen in en rond de woning. Thuis bewust(er) omgaan met energie is namelijk het startpunt van verandering. Minder energieverbruik zorgt voor een lagere uitstoot van CO₂, wat goed is voor het milieu, natuur en leefomgeving. Bovendien verlaagt het uw energierekening.

Bewustzijn van de problematiek en de voordelen geeft ook commitment voor energieopwekking.

Hiermee willen we bevorderen dat er gezamenlijk draagvlak ontstaat voor duurzame energie, het gevoel van WIJ Bergen, wij gaan het goed voor onszelf regelen.

Voorbeeldfunctie

Het begrip duurzaamheid wordt verankerd in de gehele gemeentelijke organisatie. We geven zelf het goede voorbeeld: duurzaam inkopen, zelf energie opwekken, duurzame gebouwen, een duurzaam wagenpark etc etc.

We zijn zelf al begonnen door de CV installaties van de gemeenteloods te vervangen door een houtsnip-perkachel met gebruik van snoeiafval uit onze eigen gemeentebossen.

Goed voorbeeld doet goed volgen!

3.3 Waarom kunnen wij het waarmaken?

We zetten als Gemeente Bergen hoog in met onze ambities maar we zijn ook realistisch. We denken dat we deze ambities waar kunnen maken met behoud van onze kernwaarden (natuur, goed toeven). De ruimte voor ontwikkelingen is aanwezig, we hebben relatief veel zoninstraling en het geringe bevolkingsaantal is in ons voordeel.

Als het ergens lukt om energieneutraal te worden dan is dat bij ons en wellicht kunnen we zelfs energie leveren aan omliggende gemeenten!

Maar niet alleen vanwege de ruimte gaat het ons lukken. Een ander groot voordeel is dat onze gemeente uit kleine kernen bestaat waar de mensen elkaar en de omgeving goed kennen. Dit maakt dat we gezamenlijk een infrastructuur en een netwerk kunnen opbouwen waarin we elkaar nog makkelijker kunnen vinden voor allerlei initiatieven en diensten.

4. WAT te doen?

Om onze ambitie om in 2040 energieneutraal te zijn te realiseren zal er actie ondernomen moeten worden. Daarvoor zullen we moeten besparen maar ook duurzame energie moeten opwekken. De grote uitdaging wordt om mensen en bedrijven mee te krijgen die zich nu nog niet betrokken voelen

bij duurzaamheid. De aanpak zal de meerderheid in Bergen moeten aanspreken. Uitvoering van de Energievisie wordt alleen een succes als bedrijven en inwoners enthousiast worden en mogelijkheden voor projecten zien en die projecten gaan realiseren, voor en door elkaar. De Gemeente Bergen wil daarbij graag helpen. Met name daarbij niet alleen als financier/investeerder maar juist ook door een omgeving te bieden waarin ideeën voor projecten en samenwerking kunnen ontstaan. In dit hoofdstuk wordt op hoofdlijnen beschreven hoe wij dat voor ons zien.

4.1 Waar zetten we op in?

Om de ambitie te halen om in 2040 energieneutraal te zijn zullen we forse stappen moeten zetten. Op de bladzijde hiernaast staat schematisch weergegeven hoe de prioritering er uit ziet. Al deze acties samen zorgen er voor dat Bergen energieneutraal wordt.

PRIORITEIT 1: Gebiedsontwikkeling tbv grootschalige duurzame energie opwekking

Alleen besparen en kleinschalig opwekken van energie op daken is niet voldoende om in de energievraag te voldoen, zoals gebleken in paragraaf 3.2. Daarvoor is onvoldoende dakoppervlak beschikbaar. Om energieneutraal te zijn zullen maatregelen genomen moeten worden in de vorm van bijvoorbeeld windmolens, zonnenvelden en biomassaprojecten. Doelstelling is om door middel van grootschalige opwek in de vorm van een energielandschap per jaar minimaal 0,87 PJ te produceren, dat is ongeveer 50% van de energievraag. Om dat te bereiken zal een gebiedsontwikkelingsproject geïnitieerd worden door de Gemeente Bergen.

PRIORITEIT 2: Kleinschalige opwekking van duurzame energie

Het opwekken van duurzame energie kost ruimte. We willen multifunctioneel ruimtegebruik stimuleren en daarom het plaatsen van zonnepanelen op dakoppervlak stimuleren. Focus ligt daarbij op de ondernemers aangezien zij vaak veel dakoppervlak tot hun beschikking hebben maar ook omdat zij gezamenlijk de groep verbruikers is die het meeste energie verbruikt binnen onze gemeente. Daarnaast willen wij stimuleren (en mede faciliteren) dat woningeigenaren en huurders (in samenwerking met Destion) zonnepanelen plaatsen op hun daken.

PRIORITEIT 3: Besparen & Duurzaam transport

Besparen bij bedrijven en inwoners

Momenteel lekt bij het verwarmen van ruimtes en tapwater veel warmte weg, bijvoorbeeld door de dak, vloer, muren en ramen (samen de zogenaamde schil). Ook veel installaties verspillen energie. Isolatie van de schil is voor besparing de belangrijkste stap. Vaak is goede isolatie zelfs een voorwaarde om duurzame warmte te kunnen toepassen: een warmtepomp levert bijvoorbeeld lage temperatuurwarmte en kan het huis daardoor alleen goed warm stoken als er weinig warmteverlies is. Behalve een lager energieverbruik zorgen isolatie-maatregelen ook voor meer comfort. Energiebesparende maatregelen zoals isolatie verdienen zich veelal binnen 5-10 jaar terug en zijn toepasbaar in de meeste woningen en andere gebouwen. Vaak zijn er ook subsidies beschikbaar voor deze maatregelen, waar mogelijk willen wij onze inwoners hierin ondersteunen en/of faciliteren.

Duurzaam transport

In Nederland wordt veel gefietst, dat is duurzaam en gezond. Het grootste deel van onze transportkilometers leggen we echter niet duurzaam af. Auto's, vrachtauto's, dieseltreinen, vliegtuigen en schepen verbruiken samen 513 PJ aan energie (in Bergen is dat 0,36 PJ). Dat is een vijfde van alle energie die Nederland verbruikt. Meer dan 95 procent hiervan komt uit fossiele bronnen – benzine, diesel en gas. De rest betreft biobrandstoffen en elektriciteit.

Om energie te besparen in het wegtransport kunnen we inzetten op alternatief vervoer, zuinige auto's, zuinige deelauto's en elektrisch vervoer en alternatieve brandstoffen.

Wij kunnen dit als gemeente bereiken door:

- Het goede voorbeeld te geven en zelf over te stappen op een duurzaam wagenpark en dit ook te verlangen van onze partners;
- Voldoende laadpalen te realiseren waarmee we gebruikers van elektrische auto's faciliteren;
- Fiets- en OV gebruik te stimuleren.

4.2 Wat doen we zelf?

De gemeente heeft een belangrijke voorbeeld- en initiatiefnemersfunctie bij het uitvoeren van de energievisie. Zij vult die functie op twee manieren in. Enerzijds door zelf energiemaatregelen te nemen en projecten te initiëren en anderzijds door goede randvoorwaarden te creëren waaronder stakeholders energiemaatregelen kunnen nemen.

Eigen energiemaatregelen

Maatregelen die binnen het bereik van de gemeente liggen, worden in dat kader uitgevoerd. Waar het kan in combinatie met andere (geprogrammeerde) maatregelen (bijvoorbeeld onderhoud) en waar het moet separaat. Daarnaast zoekt de gemeente actief naar mogelijkheden om de omgeving mee te nemen bij het realiseren van eigen maatregelen.

De rol van de gemeente moet actief en faciliterend zijn. We hebben een voorbeeldfunctie waardoor initiatieven aangetrokken worden. We zorgen ervoor dat de omgeving kennis opdoet en het nut van duurzame ontwikkeling gaat inzien. We ondersteunen en stimuleren initiatieven vanuit de omgeving, waarbij belemmeringen zo veel mogelijk weggenomen moet worden. We nemen zelf actief deel aan activiteiten.

Onze insteek is werken van visie via plan naar realisatie met steeds een uitstekende communicatie.

Waar denken we dan aan?

Enkele voorbeelden van maatregelen zijn:

- Duurzaamheid verankeren in onze gemeentelijke organisatie
- Als gemeente het goede voorbeeld te geven
- Bijvoorbeeld:
  - Duurzaam inkopen
  - Onze eigen gebouwen beter isoleren
  - Zonnepanelen op gemeentelijk vastgoed en andere maatregelen zoals verwarmen door middel van biomassa
  - Elektrisch wagenpark
- Samenwerking zoeken met externe partijen (opstellen Energieconvenant bedrijven) en ondernemersverenigingen
- Samenwerking zoeken in de samenleving / oprichten energiecoöperatie
- Informeren over duurzaamheid (over bijvoorbeeld isoleren, informatie over subsidies voor duurzaam verwarmen)
- Duurzaamheid stimuleren als Gemeente Bergen (bij bijvoorbeeld bouwaanvragen en met financiële middelen)
- Duurzaamheid zichtbaar te maken (middels bijvoorbeeld klimaaticonen, zonnepanelen op daken, zonne-weides en oplaadpalen voor elektrisch rijden)
- Duurzaam sociaal beleid (voor gezinnen met lagere inkomens)
- In samenwerking met provincie Limburg beschikbaar stellen kennisvouchers en leningen/subsidies
- Communicatie (regionaal energieloket) en educatie (scholen)

4.3 VerduurSAMEN – Wat verwachten we van de Bergense samenleving?

Energieneutraal worden vraagt inzet van zowel inwoners, ondernemers, betrokken overheden en andere partijen. De wil en het enthousiasme in de Bergense samenleving om de stap naar duurzaam te maken is erg belangrijk om de doelstelling te behalen.

De gemeente zal van haar kant (als zogenaamde spin in het web) duurzame initiatieven en projecten de ruimte geven, stimuleren en ondersteunen door bijvoorbeeld partijen aan elkaar te koppelen, informatie te verstrekken en belemmeringen weg te nemen. Daarnaast onderzoekt zij de mogelijkheden in samenwerking met andere overheden naar gunstige regelingen zodat het investeren in duurzaam nog aantrekkelijker wordt. Ook zal zij zelf het initiatief nemen tot duurzame (opwek)projecten in haar eigen vastgoed en op haar eigen gronden. Goed voorbeeld doet immers volgen.

Wij verwachten dat de Bergense samenleving samen met de gemeente extra stappen zal gaan zetten, want verduurzamen doe je samen!

Onze partners hierin zijn de agrarische sector, overige bedrijven, woningcoöperatie Destion, de inwoners van Bergen, schoolgebouwbeheerders en (sport)verenigingen, omliggende gemeenten en andere overheden.

4.4 Communicatie

Duurzaamheid is een thema dat nog niet bij elke inwoner en elke ondernemer tussen de oren zit. Mensen moeten zich bewust zijn dat hun bijdrage nodig is voor een leefbare wereld. We gaan een uitgebreide klimaatcampagne houden die gericht is op bewustwording en gedragsverandering. Hierbij sturen we op kennis, kennis die bijdraagt aan de oplossing van een maatschappelijk probleem.

Een gemeente kan nog zoveel beleid maken, zonder de inzet van bedrijfsleven, burgers en organisaties is het onmogelijk om alle doelstellingen te halen. Communicatie speelt daarbij een belangrijke rol. Met een duurzaamheidscampagne worden de verschillende actoren betrokken en warm gemaakt voor de verschillende doelstellingen uit de energievisie.

Informereren

Met handige tools als 'De Zonatlas', kunnen inwoners en bedrijven in één oogopslag zien of hun dak geschikt is voor het plaatsen van zonnepanelen. Om nieuwbouwwoningen nog verder te verduurzamen kunnen inwoners een hogere hypotheek afsluiten of gebruik maken van subsidies en fondsen die er zijn. De taak van de gemeente is om haar inwoners te informeren over de mogelijkheden en hulpmiddelen.

Verwijzen

Er zijn talloze nuttige websites en publicaties op het gebied van energie besparen. De website van <http://www.bespaarenergieinlimburg.nl> willen we beter benutten en meer bekend maken.

Publiekscampagnes

Door het (mede-)organiseren van publiekscampagnes (zoals warme truiendag) draagt de gemeente bij aan het vergroten van het bewustzijn van bewoners en bedrijven met betrekking tot hun energieverbruik. Ook moet er goed gebruik gemaakt worden van voorlopers en ambassadeurs in de bijbehorende communicatie. Bewustzijn is de start van gedragsverandering.

Ontsluiten van informatie en samenbrengen van initiatieven

Door de juiste personen aan elkaar te koppelen ontstaan de mooiste initiatieven en dat hebben we nodig als het gaat om duurzaamheidsbeleid. Bestaande projecten kunnen door deze verder uit te nutten en groter te maken meer impact krijgen. Ook het aanhaken bij bestaande evenementen, projecten en initiatieven met reeds opgebouwde naamsbekendheid en bereik, is effectiever dan zelf iets van nul op te starten. Bovendien kom je zo in contact met de actieve laag van de bevolking met vaak een uitgebreid netwerk. Zo rol je van het één in het ander en krijg je snel zicht op bottom-up initiatieven. Zaak is de boodschap consequent en consistent onder de aandacht te brengen. Hiervoor zal actief contact onderhouden worden met de dorpsraden.

5. Conclusie

In 2040, of eerder als het kan, willen we energieneutraal zijn. Niet alleen omdat het van ons verlangd wordt maar vooral ook omdat we de voordelen hiervan zien voor onze gemeenschap op het gebied van werkgelegenheid en besteedbaar inkomen, milieu en gezondheid en onafhankelijkheid. Om te bereiken dat we uiterlijk in 2040 energieneutraal zijn is het noodzakelijk dat we nu stappen gaan nemen en versnellen waar mogelijk.

Onze opgave is helder, jaarlijks gebruiken we met zijn allen 1,74 PJ. Om energieneutraal te worden gaan we besparen op energie waarbij we inschatten een besparingsdoelstelling van ongeveer 20% te kunnen behalen. De overige 80% moeten we middels duurzame energie opwekken. Met alleen kleinschalige opwekking zoals zonnepanelen op daken behalen we slechts een klein percentage van de doelstelling en dus is het noodzakelijk om naast deze zeer belangrijke maatregel ook op grootschalig niveau energie op te gaan wekken door middel van gebiedsontwikkeling.

De prioritering en thematisering ziet er als volgt uit:

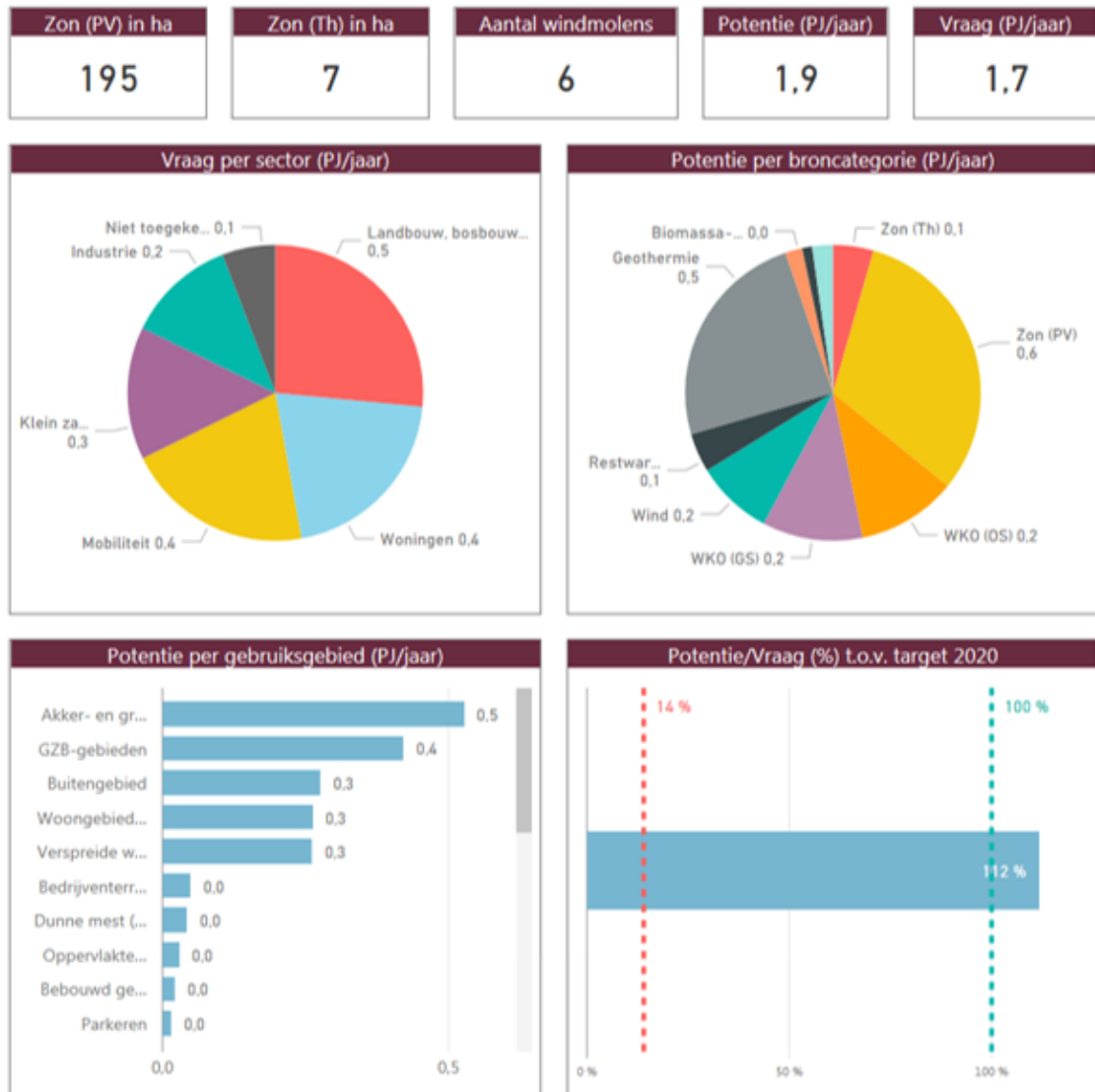
1. Gebiedsontwikkeling ten behoeve van grootschalige duurzame energieopwekking;
2. Kleinschalige opwekking duurzame energie;
3. Besparen & Duurzaam transport.

Hierbij zien we voor onszelf een belangrijke rol weggelegd als voorbeeld- en initiatiefnemersfunctie bij het uitvoeren van deze energievisie.

Daarnaast verlangen we inzet van zowel inwoners, ondernemers, betrokken overheden en andere partijen.

Samen met de Bergense samenleving gaan we voor energieneutraal!

BIJLAGE 1: Potentiegegevens volgens provincie Limburg

(Potentie)Gegevens gemeente bergen (Bron: Energiedashboard Limburg 2012)